

Občutek fragmentarnosti zbuja poglavje o procesu laicizacije (morda b bolj ustrežal terminus „demitizacije“). Avtor sicer pravilno ugotavlja, da prehod od mitičnega k racionalnemu mišljenju ni bil zgodovinski čudež in tudi ne postopno precejanje mitične miselnosti v filozofsko pojmovanje, da so marveč ta proces pogojevale institucionalne spremembe političnega in pravnega značaja. Vendar avtor ta proces le nekoliko preveč enostransko ponazarja zgolj ob funkciji vojaških posvetovanj v tedanji družbeni ureditvi. Isti proces bi se dalo ponazoriti tudi ob številnih drugih dejavnostih, npr. ob nastanku zgodovinopisja, ki je polagoma izpodrinilo mitos kot najstarejšo obliko zgodovinske zavesti. Historiografija kot lačna veda je prezvela funkcijo ospominjevanja in proslavljanja, kioje poprej imela poezija oz. mitos; to je lepo razvidno npr. iz uvoda v Herodotovo zgodovino (I 1): μήτε τὰ γενόμενα ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά... ἀκλεέα γένηται.

Proces laicizacije je tesno povezan s procesom razvrednotenja (démonétisation) Aletheje, čigar poglavitni predstavnik je Simonides. Ta je zavrgel staro koncepcijo pesnika kot svečenika Muz in profaniral ta dotlej svečeniški poklic s pesnikovanjem za denar; po drugi strani je namesto Aletheje razglašal Apate kot osnovno nalogo poezije: poezija ni poezija, če ji ni primešano malo laži, če poslušalca ne prevara in ne učara. In kakor na eni strani pri Simonidu in pri sofistih prevlada Apate kot osnovni princip besedne umetnosti, tako zadobi na drugi strani Aletheja absolutni pomen v spekulativni filozofiji, ki jo uvaja Parmenides.

Takšen je v grobih potezah miselni tok Detiennovih izvajanj. Avtor nas vseskozi preseneča z bogastvom svoje erudicije, ki išče paralel antičnim miselnim tokovom tudi v mentaliteti starih orientalskih svetov in sodobnih primitivnih plemen; preseneča s suverenim poznavanjem strokovne literature, ne samo s področja klasične filologije¹, marveč tudi s področja strukturalne lingvistike, psihologije in sociologije; preseneča nas s prozorno jasno argumentacijo in z bleščečo in sugestivno silo besede, ki bralca fascinira s psihagogijo v najboljšem pomenu besede. Predvsem pa nas preseneča s tankim posluhom za družbene procese in njihove odmeve v filozofskih tokovih, iz česar je tudi vzniknila osnovna teza dela, da namreč Aletheja prvotno ni neka absolutna danost, ampak rezultat družbenih silnic in orodje vladajočih slojev oziroma pozneje tudi orodje opozicije v boju proti tem slojem. Detiennova študija osvetljuje zametke grške spoznavne teorije z novega, doslej vse premalo upoštevanega zornega kota.

K. Gantar, Ljubljana.

Proceedings of the Cambridge Colloquium on MYCENAEAN STUDIES, Edited by L. R. Palmer and John Chadwick. Cambridge, at the University Press 1966; 8°, стр. VIII + 310. Цена 84 англ. шиллинга.

— Материјалот во оваа документарна публикација од IV-от колоквиј на микенските студии, одржан во Кембриџ (Велика Британија) од 8.—12. април 1965., е распореден вака: зад uvodниот лист (стр. I—II) се наоѓа една фотографија на учесниците на колоквијот; стр. III е главната насловна страна а следната (IV) ги содржи податоците за книгата, каде е отпечатена и кој е издавачот;

¹ Kljub veliki izčrpnosti in ažurnosti pri citiranju literature pa le pogrešamo navedbo nekaterih del. Tako npr. se ime Heideggerja pojavi šele v post-scriptumu, in še tam le v obliki splošnega pridevnika (catégorie „heideggerienne“), čeprav je očitno, da je Detiennovo tolmačenje Aletheje kot nasprotja Lethe (p. 24—25) zelo blizu Heideggerjevemu pojmovanju Aletheje kot „Unverborghenheit“. Prav tako bi bilo treba med kritiki te Heideggerjeve teorije upoštevati P. Friedländerja. Ob Parmenidovem enačenju Bitja in Enega (p. 140) bi pričakovali omembo ustreznih mest iz razprave H. J. Krämerja, Arete bei Platon und Aristoteles (Abh. Akad. Heidelberg, Phil.—hist. Kl. 1959, 6). Za razumevanja Parmenidovega pojma Doxa (p. 138 s.) je važna razlaga, ki jo je dal R. Falus (Parmenides—Interpretationen, Acta antiqua 8, 1960, 267—294).

на стр. V—VI е прегледот на содржината на книгата а на стр. VII списокот на 26 членови-учесници на колоквијот (од кои само еден бил осутен: С. Маринатос од Атина, кој испратил реферат.

Од стр. 1—8 е извештајот од IV-иот колоквиј во кој е даден кус преглед на рефератите и претседателите на седниците со имињата на референтите и главните дискусанти.

Рефератите се поделени во четири дела: I. *епиграфија* стр. 11—92), II. *дијалект и фонетика* (стр. 95—157), III. *морфологија, творба на зборови и синтакса* (стр. 161—225) и IV. *интерпретација* (стр. 229—296). На крајот од книгата се наоѓа и една „библиографија“ (стр. 297—299) на поважните микенолошки публикации, прирачници и речници и еден „индекс на микенски зборови“ (стр. 301—310) третирани или цитирани во прилозите на овој драгоцен микенолошки документ.

Во првата секција („Epigraphy“) прв е рефератот „Miscellaneous Observations on the Forms and Identities of Linear B Ideograms“ („Разновидни забелешки кон формите и значењата на идеограмите од линеарното B“) од Е. Бенет (стр. 11—26). Тој овде расправа исцрпно за графичките варијанти на 3 (групи) идеограми, и тоа: 1) за идеограмот 131 = VINUM „вино“, 2) за идеограмот 130 = OLEUM „масло“ и 3) за ид. 100 (со споредните негови варијанти 101 и 103) = VIR „маж“ („човек“).

Од стр. 26—32 е рефератот на Ц. Чадвик „The Olive Oil Tablets of Knossos“ („Плочките со податоци за маслиново масло од Кнос“). И овде се расправа за варијантите на идеограмот 130 и особено во врска со кноските серии Fp и Fs, кај што дојде до израз неговото поинакво гледање во споредба со гледањето на Е. Бенет.

Од стр. 33—38 се наоѓа рефератот на Ц. Т. Килен „The Knossos Nc Tablets“ („Плочките од кноската серија Nc“). Авторот тука дава некои подробности за 64-те плочки од Кнос што ги нашол Ж. Резон во октомври 1960 во Стратиграфскиот музеј кај Кнос од кои некои не биле порано публикувани.

Потоа доаѓа (од стр. 39—44) рефератот на младиот и надежниот белгиски микенолог Ж.—П. Оливие „Les scribes de Knossos et les syllabogrammes non translittérés“ („За кноските писари и нерасчитаните слогови знаци“).

На крајот од епиграфскиот дел (од стр. 47—92) се наоѓа наедно и најважниот прилог, колективниот труд од Ц. Т. Килен и Ж.—П. Оливие „388 records de fragment dans les tablettes de Knossos“ („388 соединувања на фрагменти од кноски плочки“). Благодарейќи на успешното составување на неколку стотини фрагменти од кноски плочки добиени се нови текстови кои ни откриваат нови зборови (главно имиња) и форми, како што се: e-we-wa-ta, ta-ra-sa-ta, tu-ma-i-ta, si-mi-te-u (= Σμινθεύς a-wa-ti-ka-ra (= a-wa-θίγρα !?, в. ја белешката „ti-ko-ro: (a-wa-)ti-ka-ra“, Ж. А. XVI, стр. 347), e-po-ro-jo, i-pe-ta, ma-ki-ro-ne, e-qa-ro, du-ri, ka-pte, ka-ma-to (cf. ka-ma-ti-jo-jo), ku-mo-no-so, ki-mu-ku (cf. ki-mu-ko), e-ra-to, qe-ri, tu-256-da-ro, ti-ri-jo-ko-so, e-u-mo, se-do, me-ki-ti, o-ki-ro (cf. o-ki-ra), e-ri-ra), e-ri-sa-ta, ta-di-222-so, wi-pi-o, wi-ra-ne, po-ka-ro, a-da-ra-ro, — I-wi-ro-jo, wa-no-qe, wi-du-ru-ta, sa-na-so, I, ta-ja-no, te-nu, u-su, I ke-pu-je-u, ru-da-te, ka-ri-pi-jo, e-ri-nu-we (дат. синг. од e-ri-nu = Ἐρῶς), e-ma-ha-o (ген. синг. од e-ma-ha = Ἐρῆς), e-wo-ta-de.

Во вториот дел („Dialect and Phonology“) се наоѓаат 5 важни реферати: 1) „Mycenaean KOINE reconsidered“ („Преиспитување на микенската KOINE“) од А. Бартоњек (стр. 95—103) кај што е заземен критички став кон становиштето на В. Георгиев за „микенската KOINE“. — „Mycénien et homérique: Le problème du digamma.“ („Микенски и хомерски: проблемот на дигамата“) од В. Георгиев (стр. 104—124), кој повторно се залага за своите стари ставови за „микенската KOINE“, споредувајќи го мешањето на дијалектни еле-

менти во хомерскиот и микенскиот, како што се недоследностите во бележењето на дигамата (што е нашироко разгледано и опстојно анализирано) и служејќи се со своите термини „протоеоолски“ и „протојонски“ за јазични појави од II-иот милениј пред н. е. што беше критикувано и во претходниот реферат од А. Бартоњек. — 3) „The Effects of the Palatalization of Plosives in Mycenaean Greek“ („Резултати од палатализацијата на оклузивите во микенскиот грчки“) од г-ца Г. П. Харт (стр. 125—134), кај што е даден еден преглед на досегашните обиди да се реши прашањето за палаталите и африкатите во микенскиот. На стр. 126, меѓутоа, кај што ја цитира студијата „Discussions mycénologiques“ од Ж. А. XII, погрешно известува дека Петрушевски тврдел оти ку во микенскиот станал африкат, иако сегде во спомнатата студија се зборува за палатал ку одн. k што во микенскиот редовно се бележи со силабограмите од редот z (za, ze, zo). — 4) „Doublets et complexes“ (дублети и сложени знаци) од М. Лежен (стр. 135—149), кај што се анализираат и класифицираат силабограмите од типот на дублетите a₂, a₃, ru₂, ra₂, ra₃, ro₂ и од типот на сложените dwe, dwo, nwa, pte, twe, two. — 5) „Les différences dialectales dans le mycénien“ („Дијалектните разлики во микенскиот“) од Е. Риш (стр. 150—157) е трет реферат за дијалектните разлики што беа предмет и на погоре спомнатите прилози од А. Бартоњек и В. Георгиев. Според Риш разликите во микенскиот можат да укажуваат на еден „нормален“ и на еден „специјален“ микенски од кои последниов ги содржи оние особини што подоцна ги наоѓаме во другите грчки дијалектики.

Во третиот дел („Morphology, Word-Formation and Syntax“) имаме: 1) „Finales mycéniennes en -iko“ („Микенски завршоци на -iko“) од П. Шантрен (стр. 161—179). Во завршокот -i-ko авторот гледа неколку можности за транскрипција: а) -икос, б) -тхос, в) -ісок. Тој го усвојува обидот на Ј. Палмер да ги идентифицира микенските форми o-u-ko и o-u-ka како ὀφύλον, -κά „овчи“, само е малку чудно дека од 4-те пати што се јавува зборот o-u-ko (одн. o-u-ka) ни еднаш не е забележен во својата автентична форма o-wi-ko (-ka), туку секогаш со o-u- што предизвикува сомневање во правилноста на идентификацијата. — 2) „Quelques remanques de morphologie“ („Неколку забелешки од морфологијата“) од К. Галавоти (стр. 180—189), кај што се расправа: а) за еден микенски ген. синг. на -o и доведува во врска со тесалските и фалискиските генитиви на -oi и со киренејските на -ωι со забелешка дека хомерските генитиви на -ou можеби се подоцнежни преправки од ајолските на -oi; б) за еден дат. плур. на -os, -as, зложувајќи се едновременно за една транскрипција со -ois и ais на микен. дат. пл. на -o-i и -a-i; на ова место авторот го цитира и Хес. Erg. 548/9 кај што формата πυροφόρος ја смета за дат. пл. (= πυροφόροις) и ја поврзува со следните ἐπί ἔργους в) за употребата на „кратките“ форми на еден ген. синг. на -o (te-o, ka-ra-e-ri-jo, ra-pa-to, wo-de-wi-jo) нам. на -o-jo; г) за консонантните групи во врска со графите -po = ποός < *под-ς, ro-pi < *porphi (или *posphi?) од *под-φι ro-ni-ki-pi < *φοινι-φι e-ka-ma-pi < *ἐχματ-φι ai-ka-sa-ma < *αικ-σμα -we < *Fevт-ς. — Во продолжение (стр. 189—190) е отпечатена забелешката на Р. А. Кросланд за хетискиот плурал од деklinацијата на живите од типот attas „татко“ (a-основа). — „An Instrumental-Ablative in Mycenaean?“ („Инструментал-аблатив во микенскиот?“) од Ана Морпурго Девис (стр. 191—202), претставува поточно уште еден ненужен и залуден обид да се оспори фактот дека во микенскиот грчки имаме употреба на инструменталот со аблативска функција и значење. Мора да се забележи дека во анализата на материјалот што ја извршила авторката не била секогаш и сосем ослободена од предрасуди и изнасилувања одн. премолчувања на она што не оди во прилог на нејзиниот став. Во дискусијата учествувал

П. Хр. Илиевски бранејќи ја спротивната теза. — 4) „*Quelques remarques sur l'absence de καί et sur l'emploi des particules -qe et -de dans les textes mycéniens*“ („Неколку забелешки за отсутството на *καί* и за употребата на партикулите *-qe* и *-de* во микенските текстови“) од К. Ј. Ројх (стр. 203—210), кај што се заклучува дека сврзникот *καί* сосем отсуствува во микенскиот. Па формата *ka-si-ko-no* < **κασι-* „avec“ во мик. *ka-si-ko-no* (cf. *δίακονος*) „collaborateur“ упатува на М. Лежен. Во употребата на *-qe* разликува неколку случаи од кои е оној од типот *e-ke-qe* најнеобичен, кај што авторот смета дека пред него е изоставен и треба да се подразбере еден глагол како „сопственик е“. Толкувањето како „асиндетон“ во изразот *wa-no-so-i ro-se-da-o-ne* не е оригинално нито точно. Усвојувањето на идентификацијата *wa-na-so-i* = *Γαυδάσοιι* двете кралици“ (од Л. Палмер) и премолчувањето на изразот *wa-na-ke-te wa-na-se-wi-jo* како и на идентификацијата *wa-na-so-i* = *Γαρνάσοι* е типично за методот на спомнатиот автор. — 5) „*Mycenaean ijereja: An Interpretation*“ („Микенското *ijereja*: една интерпретација“) од М. С. Рујперес (стр. 211—216) кој ги анализира грчките именки и придавки на *-ja* од типот *ίερεια, γλυκεια* и ги споредува со сличните образувања од другите ие. јазици. Треба да се забележи дека авторот во својата анализа е далеку од тоа да го испрпел сиот грчки материјал поради што и не е уверлив во своите заклучоци. — 6) „*The Development of the -o/-a- Stems in the Light of the Mycenaean Evidence*“ („Развитокот на основите на *-o/-a-* во светлоста на микенските податоци“) од О. Семерењи (стр. 217—225), кај што се расправа за ном.-акуз. дуал и за лок. плурал. Заслужува внимание заклучокот на авторот дека микенските дуалски форми од женскиот род на *-o* од именките на *-a* (*to-re-zo, ko-to-no, i-qi-jo*) не се идентични со машкиот род, т. е. дека *-o* кај нив не е од *ω*, ами од дифтонгот *-oi* одн. од една првобитна ие. форма *-oi* на дуалот од средниот и женскиот род, како што се гледа од санскртската форма *dve* за средниот и женскиот род и од старослов. **ДѢѢ**. Во развитокот на грчкиот дат.—лок. плур. на *-oia* авторот предлага еден покомплициран пат: *-oisu* > *-oihi* > *-ouyi* > *-o-i* > *-oi* > *-ois* > *-oisi*, а не како досега, т. е. *-oisu* > *-oihi* > *-oisi*, цитирајќи го локативот *Μεγαροῖ* како доказ за еден лок. плур. *-oi* < *-ouyi* < *-oisu*.

Во IV-иот дел („*Interpretation*“) се наоѓаат овие реферати: 1) „*Mycenaean qe-qi-no-me-no*“ („Мик. *qe-qi-no-me-no*“) од А. Хојбек (стр. 229—237). По една анализа на текстовите кај што се среќаваат мик. форми *qe-qi-no-me-na, -no, qe-qi-no-to*, хом. *διωτός* и на досегашните решенија авторот заклучува дека и мик. *qeqinoteno* (*qeqinoto*) и хом. *διωτός* немаат врска со *δῖνος, δῖνη, -δινέω*, но дека се изведени од проширената глаг. основа **gwei₂* односно **gwei₃* „живее“ со првобитното значење „оживува“ (т. е. од коренот **gwi-* > *β-, δι-, -2*), „*The Recipients of the Es Tablets*“ („Примачите од плочките *Es*“) од П. Хр. Илиевски (стр. 238—244). Авторот ја изложи поопширно тезата дека формите *we-da-ne-we* (*-wo*) и *di-wi-je-we* во пилската серија *Es* означуваат етнички одн. ознаки на Посејдон по локалитетите кај што имал свој култ (в. Ж. А. XV 54—59 одн. *ibid.* 32). — 3) „*Land Tenure at Pakijane: Some Doubts and Questions*“ („Земјишна сопственост во *Pakijane*: некои сомневања и прашања“) од Д. М. Џонс (стр. 245—249), кај што се расправа за односот на некои термини како што се *tereta, kotonooko, kiti-mena, kekemena, kotona, kamaewe, ekeqe onato paro damo*. — 4) „*Cn Flocks*“ („Серијата *Cn* на стадата“) од г-ца М. Ланг (стр. 250—259), кај што се третираат проблеми во врска со пилската серија *Cn* на стадата одн. добитокот. Интересантни се нејзините хипотези дека во овие текстови има податоци за а) одгледување добиток во два центра, б) оданочување по околии, в) предавање (данок) од разни места во околните, г) одделување на добитокот

по пол, д) веројатна цел на дажбите, ѓ) родовска организација базирана на 14 божества. — 5) „Le récapitulatif du cadastre Ep de Pulos“ („Рекапитулација на катастарот Ep од Пил“) од М. Лежен (стр. 260—264), кај што се дадени интересантни забелешки во врска со содржината на текстовите од пилските серии Ер и Еб кои се некомплетни, како што се гледа од разликата во збирот на количините што се јавува во едната и другата серија. — 6) Πολυδίψιον Ἄργος од С. Маринатос (стр. 265—274), кај што авторот, опирајќи се на резултатите од Л. Палмер, заклучува дека микенскиот збор di-pi-si-jo-i означува демонски суштества на сушата. Тој донесува и 15 репродукции со претстави на фабулозни животни од кои некои имаат испуштени јазици, како да се претставени жедни, така што авторот гледа на нив претстави на спомнатите dipsioi. Одавајќи му полно признание на Л. Палмер за збогатувањето на нашите познанија на микенскиот календар, тој ја смета идентификацијата на ro-ro-wi-to = πλώριστος за сигурна, иако авторот на приказов (во Ж. А. XII стр. 303 итн.) покажа дека ro-ro-wi-to може побргу да означува еден месец φλόριτος кој е подоцна документиран на Пелопонес и, посебно, во Лаконија (Спарта) како φλοιάσιος, φλιάσιος, φλυήσιος. — 7) „Some Points for Discussion“ („Неколку точки за дискусија“) од Л. Палмер (стр. 275—284). Најинтересантна е неговата идентификација на кноскиот израз e-pi i-ku-wo-i-pi со ерп hikwoinphī ἐπὶ ἱπκωῖνφι во кој гледа ознака на божества (дуал од Ἴπλος — ἱπλω „два Коња“ (евент. Посејдон и Деметра) потсетувајќи на пилскиот израз potiniја iqeja (An 1281), на дажбата од PY Fa 16 на еден i-qa Ἴπλος „Коњ“ и на PY Eq 59. 5 e-ne-ka i-qa-jo. Неговото инсистирање на транскрипцијата σίτων Πότνια за si-to-po-ti-ni-ja веројатно е оправдано, ако се имаат пред вид изразите da-pu₂-ri-to-jo po-ti-ni-ja, u-po-jo p. кај што е зборот пред Potnia во генитив. — 8) „The Labyrinth“ („Лабиринтот“) од Л. Ричардсон (стр. 285—296) е последниот реферат во оваа значајна публикација кој расправа за разните претстави на лабиринт на ѕидови, камења и друг археолошки материјал наоѓан на разни делови од Европа и му го бара потеклото на овој симбол на островот Крит.

М. Д. Петрушевски, Скопје.

I МЕЃУНАРОДЕН КОНГРЕС НА МИКЕНОЛОЗИТЕ

(Рим, 27-IX—3-X-1967)

Сите што го следат развитокот на микенологијата со задоволство можат да констатираат дека оваа засега најмлада гранка на античките студии сè повеќе се афирмира. Сметајќи, со право, дека е време да се излезе од релативно тесните рамки на т. н. „меѓународни колоквиуми“ интернационалниот комитет на микенолозите заклучи дека е дојден моментот за еден поширок контакт и соработка и дека постигањата на микенолошкото поле треба да се презентираат пред еден поширок форум. И така, последните резултати до кои се дојде на ова научно поле, како и набељужувањето и програмата на идните задачи што се поставуваат пред микенолошката наука беа изнесени на I-от меѓународен конгрес на микенолозите што се одржа во Рим од 27-IX до 3-X-1967. година.

Градот на Тибер беше домаќин на овој достоинствен меѓународен собир, а палатата „Consiglio Nazionale delle Ricerche“, што се наоѓа спроти „Citta universitaria“ им ги отвори своите сали на учесниците на конгресот. Во петте простории, за седум дена беа прочитани околу 100 реферати и соопштенија така што главните, односно големите реферати („relazioni“) се изнесуваа на